

Ametiühendusline kuufiri

Ulmub kord kuus.

Toimetuse ning talituse aadress: Suur Balesna 4, krt. 4, Tallinnas.
Vastuvõtmine igal lestinädalal ja reedel kella 6—7 õhtul.

Nr. 5

Oktoober-November 1923. a.

Nr. 5

Mis suguste nõudmistega esinewad töölised ning töötawad hulgad omawalitsuse ehituskogude walimistel.

Omawalitsus-ehituskogude ülesanne on oma maakonna, oma linna, oma walla ühiskondlik-hoolekande ning kultuuri tarwete rahuldamine.

Meil on aga need küsimused alles algatamisel. Meie omawalitsus-asutused kiratsewad rahapuuduse all, mis neid kõigis hadatarwilistemaski küsimustes kätest ning jalust jeob. Kuid et töölise nõudeid omawalitsuses rahuldada on palju raha tarwis. Sellepärast nõuawad töötawad hulgad esimeses järjekorras, et omawalitsuste tuluwalikad imberkorraldatud saaks.

1) Iisikumaks tuleb ära kaotada. See on kõige õiglustum maks, kus nii kehw kui rikas, nii töödõimuline kui töödõimetu, nii suurte sissetulekutega kui ka tööpuuduse all kannataja ühesugust maksu maksawad. Kui jõukale on tihti asi maksta paarsada marka isikumaksu, siis on kehwal inimesel tihti wõimata seda raha muretseda, ja tihti müüakse just isikumaksu tasunniseks waele inimese tall, pörjas wõi wiinane riidehlp. Jõukale ei teeks aga maksu tõstmine omawalitsuse kasuks praeguse isikumaksu normist 5—6 kordseks mingisuguseid raskusi. Sellepärast ei tohi omawalitsused tarwitada maksumisel praegust ülekohust isikumaksu.

2) Tulumaksu komisjonid peawad hoolt kandma, et wale andmete põhjal ei wabastataks maksust wõi ei wähendataks maksu suurte sissetulekute ja waranduste pealt.

Meil on hariliseks nähtuseks jaanud, et just suurte sissetulekutega isikud tulumaksu sõelast läbi poewad. Sgasuguste tõenduste ja wastulauwete põhjal läheb neil tihti korda oma maksu märksa wähemaks kaubelda, kui nad oma tõelise tulu järele maksuma peaks. See osa tuleb siis aga waejemate kihtide käest teiste lihamaksude kaudu sisse wõtta. Seda-

wiisi weeretawad jõukamad kihid oma maksud waejemate ja töötawate kihtide õlgele. Teostatagu sellepärast omawalitsus-asutused kindlat järewalwet selle järele, et suured sissetulekud ning warandused ka wastawalt maksustatud saaks.

3) Uusi otjekoheseid maksust tuleb rutuliselt sisse jeada.

Meil on otjekohese maksude wõrk täiesti uudismaa. Kõige tähtsam neist, tulumaks, on ka alles wäga puudulik. Sellepärast tuleb maksu waid otjekoheseid maksusi nii parandada ning täiendada, et nad tõesti suudaks maksukoormat nende õlgele panna, kes maksujõulised on ja et meie elulised tarbed rahapuuduse all ei kannataks. Kuid samal ajal tuleb rutuliselt nõuda uute otjekohese maksude sissejeadmist omawalitsuste kasuks, nagu a) waranduse wäärtuse juurdekaswu maks, mis sugune isegi Lätis juba ammu maksmas. Kui meil oleks Läti eeskujul waranduste müügist jaadud puhaskasust, mis üle ühe miljoni ulatab, pool riigile, wõi ka omawalitsusele läinud, oleks meie paari Tallinna suurema maja müügi-operatsioonist enam sissetulekut jaanud, kui isikumaks üle kogu riigi sisse toi ja mis kehwemaid rahwakihte raskelt koormas. b) Toreduksmaksud igal kujul j. n. e. j. n. e.

Nii näituseks maksab iga restoraanis käija Daanis 20 prots. oma restoraani-aruwest riigile. Oleks meil sarnanegi maks sisse jeatud meie suuremad linnad ei kiratseks mitte nii suure rahapuuduse all ja ei oleks mitte nii wõimatu oma elanikkude hoolekande ja kultuuri tarbete rahuldamisel, nagu nad praegu on.

4) Töökaitse ja töökorralduse peawad omawalitsused oma tähtsamaks ülesandeks tegema.

Seni on omawalitsused wäga loiwalt teostanud oma järewalwete õigusi töökaitse alal. Samuti funduslikkude määruste wäljaandmise õigust. Sgegi need seadused, mis meil töökaitse alal maksawad, jäetakse tegelikult tähelepanemata ja hoopis kõrwale. Lõõline,

kes korra asjata õigust on ootunud ja seda neilt afutustelt ei saa, kes teda aitama peavad, ei julge oma õigusi enam nõudagi. Sellega kaotavad omavalitsus-afutuste loiu tegevuse tagajärjel needki seadused oma tegeliku tähenduse, mis töödõudu üheliigse kuramise ning hävitamise eest kaitsevad.

Töökorralduse tarvidus omab aga ikka enam teravamama kuju. Suurtes linnades, eriti Tallinnas, on terav metallitööstuse kriis. Sulka töölisi, esimese järgu oskustöölisi, on tööta ja lähemas tulevikus ei ole ette näha mingisugust suuremat tööpakkumist. Suur hulk töölisi ootab talvet puuduses ning hädas. Nälg ja külm, wiletus ja haigused on paratamatud, kui omavalitsus-afutused kiirelt abinõusi tarwitusele ei wõta. Sama lugu on maal mõisatöölisega, kes päris ilma maata jäätud wõi kellele nii wäike lapikene jäätud, et ta seal kuidagi ära elada ei saa.

Omavalitsused on kohustatud neile töölisetele kiire korras tööd korraldama wõi toetust andma. Tööleidmise hõlbustuseks tuleb ajakohaselt ümber korraldada tööbörsede wõrk ning selle tarwitamine tööandjatele jumbuslikuks teha.

5) Omavalitsused peawad kogu oma mõju kaalule panema, et maata jäänud mõisatöölisi maaga warustada.

Linnades walitseb tööpuudus. Maata jäänud mõisatöölisel ei ole sellepärast mingit lootust linnast tööd leida. Tal ei ole tihti ka seda erioskust, mis linnas tööleidmiseks tarwis läheb. Ja praegu on paremad oskustöölisedki linnas tööta. Sellepärast peab kiire selleks tegema, et mõisatööli siinwõrdeki maaga warustada, et ta kohaliste juhusliste tööde juures niigipalju oma maast juurde saaks, et ta perekond nälg ja halasti ei jää. Jagamisele ning ümber planeerimisele tulewates mõisates tuleb eesikätt mõisatöölisi maaga rahuldada. Mõisates, kus mõisatöölised maata jäänud, tuleb põllutöömünisteeriumilt nõuda nende mõisate ümber-jagamist.

6) Rahwaterwise eest tuleb mõjuwamalt hoolitseda kui seni.

Saigemajad ning arstiabi peab kõigile kättesaadaw olema. Omavalitsused peawad korralduse maksma panema, et kehwmatele liigetele maksuta arstiabi hõlbasti saadaw oleks. Mute eluhoonete ehitamise peale omavalitsuse kulus tuleb erilist rõhku panna. Maal tuleb korraldada, et sulastele oma ette eluhooned ehitataks walla kulus ja nende hoonete juurde tarwiline osa maad eraldataks, mis ka sulastele ning põllutöölisetele võimaldaks oma kodu ajutada.

7) Kooliõlgu kõigile kättesaadaw.

Kõik kehmad lapsed on tihti sunnitud koolist puuduma ning nende wanemaid, kes jalandude, riiete ning toidu puudusele lapsi ei saa kooli saata, karistatakse weel pealegi rahatrahwiga. Laps, kes halvasti toidetud ning pool halasti on sunnitud läbi küüna ning sõpa jala kooli käima, põeb tihti ja ei suuda juba sellepärast kooli-õpetusele jälgida. Sellepärast peawad omavalitsused kehwmatele koolikalistele lastele korraldama sooja toitu koolis, ning neid warustama riiele ning jalandudega.

8) Tööwõimetutele ning wanakestele inimwääriline ülalpidamine.

Meie tööwõimetud ning wanakesed nii linnades kui maal, on ääretu wiletuses. Waesed lapsed kaswawad ilma hooleta ning ilma järelewalweta teiste seina ääres liies. Nad peawad juba maast-madalast kerjama ning orjama, et omale, wahel koguni oma haige wõi wiletja emale wõi isale toetust nuretseda. Wanakesed aga nälgivad ja kerjawad omawalitsus-afutuste ning kogukonna liikmete juures. Kui neil omawalitjustelt rünnidki on, on need külmad ning rõsked, kiiteta ning walgustuteta.

Omawalitsus-afutused peawad neid küsinuifi kõige rutulijemalt lahendama hakkama. Weel on võimalik saada hooned jagamata mõisatest seks otstarbeks, samuti aiamaad jne. Tööwõimetute ja wanakeste hulgad täituvad peaaesjalikult töörahwa ridadest. Igatiht meist täidab õudusega mõte oma wanade päewadening haigus-aegade peale. Omawalitsused peawad seda oma tähtsamate ülesannete hulka wõtma.

9) Omawalitsuse ettevõtted üldise teenistusse ning omawalitsuse toetus töölisete ning töötawate kihtide ühistegeliste ettevõtetetele.

Omawalitsuse ettevõtted, nagu pangad, tehased, mõisad, talud, weskid, õewi- ja walgustus-ettewõtted, woaabinõud jne. ei tohi olla suurte sissetulekute allikaks, waid peawad tegetsema üldise huwides, ning nende siht peab olema ka kehwmatele kogukonna liigetele võimalikult enam hõlbustusi ning odawaid tarbeained kättesaadawaks teha. Samas mõttes tuleb omawalitsus-afutustel ka igaat moodi toetada töötawate kihtide ühistegelisi ettevõtteid.

10) Omawalitsuse teenijate ning tööliste olukord tuleb kindlustada.

Omavalitsus peab eeskujuks olema ja oma palkade kandu eraettevõtjate peale survet avaldama töötingimiste tõstmise ning parendamise juhtes.

Need on tööraha lähtsamad nõudmised omavalitsus ehitus-kogude valimistele.

Töörahas kogub end nende nõudmistega ümber ning toetab neid erakondi kes nende nõudmistega valimistele lähewad.

Elufallidus ja töölised.

M. Martna.

Juba jaanuarikuus anti Riigikogule arupärimine toiduainete wäljaveo ja elufalliduse tõusu asjus sisse. Läts 9 kuud enne kui Wab. Walitsus heaks arwas, selle peale wastata. 4. okt. oli walitjuse wastamise puhul küsimus Riigikogus harutamisel. Nagu juba arupärimise sisseandmise puhul, nõnda näidati ka nüüd meie poolt, et mitme tähtsama toiduaine turuhinnad Eestis märtsikuus 1922. peale (wõi hinnad juulikuuist 1922. peale) jälle tõusma on hakanud, kuna nad 1921. aastal ja 1922. a. esimestel kuudel röömustawal langemise kaldumust näitajid.

Statistika armude abil on hõlpus näha ja näidata, et wõi-, liha, raswa-ainete ja keeduwilja suurem wäljaveedu ning nende ainete hinnatõus siseturul käsitäies käiwad. Sellepärast nõudmine meie oma arupärimises, et walitjuse elufalliduse tõusu vastu wõitlema hakaks ja soowitajime omalt poolt nende ainete wäljaveo kitsendamist ühels abinõuks. Me juhtisime tähelepanu selle peale, et juba iheainja, s. o. III. sordi wõi wäljaveo kitsendamine maikuuks k. a. wõi hinna siseturul langema pani.

Walitjuse- ja kodanliste rühmade poolt seletati, et meie poolt näidatud ja hädasohtlikuks tunnistatud hindade tõus olla loomulik ja meie põllumajanduse edenemise huwide seisukohast waadates ka wäga soowitaw nähtus. Nende ainete hinnatõus kihutata meie talupoegi rohkem karja kasvatama, mille tagajärjel karjasaaduste- ja üldse meie põllumajanduse wäärtus tõusta. Siseturg ei suuta karwilist hoogu anda, kuna wälkisturu kõrgemad hinnad selleks wäga soodsad olla. Kõrgemad hinnad olla meie põllumajanduse edu eeltingimine. Siin sellela ei tasuda põllupidamine majandamise kulufid ära. Ja kuna riigimajandus ennast itta enam ja enam põllumajanduse peale tugema pidawat, olla

põllu- ja karjasaaduste piiramata wäljaveedu paratamata wajadus. Ühtlasi rõhutati ka seda, et, nõndakaua kui põllumehel wiljahindade odawuse tõttu karjapidamine sellest saadawate ainete kõrgema hinna tõttu kasulikum näib, ei oleks riigimajanduslikelt mitte tarf, põllumehi seda teed käimaft takistada, eriti meel seda meel-lespidades, et meie maa majanduse edenemise-joon loomulikult sinna poole sihib, sest et meie maapind kõrswilja harimiseks mitte nõnda soodne ei ole, karjapidamiseks on loomulikud tingimused igatahes paremad.

Siin et me nende põhinoetete wastu oleksime — me wõime neid kõiki wäga kaalunateks tunnistada — arwame meie, et mainitud ainete wäljaveo kitsendamine ajutiselt häda-abinõuna siiski kasulik oleks olla wõinud, sest siht, mida sellega kätte saada wõimalik oleks, on ometi kahtlemata wäga tõsine ja kaaluw. On ometi arupärijate arwates elufalliduse tõus suurte rahwahulkadele otse hädasohtlik! Kaugelt suurem hulk Eesti rahwast peab nimelt toiduaineid ostmata. Ja riigi walitjuse ei peaks rahwa suurema hulga huwifid mitte põllumajanduse tulewikule ohwerdama. Ei tohi üht teha ja teist selle juures unustada! Sest rahwa suured hulgad peawad ka selajal elama, kui walitjuse — olgugi hiilgawat — põllumajanduse tulewiku poliitikat ajab.

Misfugusesse täbarasse seisukorda eriti töölised, nõndajama aga ka kõif palgateenijad ja teised wäikestest sissetulekuteft elawad rahwafihid on sattunud, seda katsume mõne näitega silme ette tõmmata.

Juunikuu algul ilmus „Päewalehes“ insener S. Podoslowi sulest ühes pikemas kirjelduses ka wõrdlem ülewaade sellest, kuidas meie tähtsamad toidu- ja tarbeained hinnas-ja kudas palgad on arenenud. Serra Podoslow wõtab kopikad enne sõda ja pennid praegusel ajal ühefuguste suurustena. Kuna ta sedawiisi kõifide ainete wõrdlemisel toimetab, saab wõrdluspilt teatawal wiisil tabaw, olgugi et arwud abfoluutselt õiged ei ole. Tema wõrdluspilt on järgmine:

Nine nimetus: Mitu korda kallim kui enne sõda

Ruki leib	325—350 korda
Suhkur	185 "
Riha	150 "
Meester. saapad	300 "
Naister. saapad	200 "
" kodused riided	140 "
Meester. ilikonnad	100 "
Porterid	300 "

Seljal ajal on tööstustöölise ja teenijate palgad ainult järgmiselt tõusnud:

Mustatöölise palk on tõusnud	140	forda
Keefim. kont. ametn. palk on tõusn.	135	"
Metallitöölise palk on tõusnud	100	"
Õmiste järgu metall.-tööl. palk	87	"
Sariliku inseneri palk on tõusnud	80	"
Wabriku meistri palk on tõusnud	65	"

1 r. 80 kop. $\times 25 = 45$ r. 00 kop. = 7.650,00 p.
180 marka $\times 25 =$ 4.500,00 "

Töölise Jaab 1923. a. vähem palka 3.150,00 "

Geldades, et hr. Podsolowi arvestus õige on ¹⁾ näeme, et tarbeainete hinnad üle poole rohkem on tõusnud kui palgad...

Sera Podsolow ei ole ainete turuhinda ja palkasid nähtavasti mitte kulla hinna mõõdupuu alla viinud. Katsume meie seda teha. Me tarvitame sellega jedašama mõõdupuud, mida kodanlikes herrad ikka heameelega tarvitada armastavad, kui neil sellega võimalik on näidata, et praegused hinnad — kulla hinna peale ümber arvates — jugugi kõrged ei olla. Nad unustavad siis aga igakord, ka praeguseid palkasid kulla hinna peale üle viia.

Kui me Tallinna töölise sõjaelaja keefimiseks päewapalgaks 1 r. 80 kop. võtame ja selle kulla hinnaga markadeks rehkendame (1 kulb rubla 110 marka) ja praeguseks päewapalgaks keefimisele 180 marka võtame, siis saame järgmise pildi:

1919. keefim. päewapalk 1 r. 80 kop. = 306,00 p.
1923. " " " 180,00 "

Arvame selle keefim. päewapalga kuu palgaks, iga kuud 25 tööpäevaks lugedes, siis saame järgmise pildi:

1913.		1923.	
150 naela ruffi leiba	à 3 kop. = 4 rbl. 50 kop.	à 7 mrf. = 1.050 mrf.	
30 toopi piima	à 10 " = 3 " — "	à 25 " = 750 "	
15 naela sealihha	à 20 " = 3 " — "	à 55 " = 825 "	
15 " supiliha	à 18 ¹ / ₄ " = 3 " 8 "	à 30 " = 450 "	
10 " võid	à 42 " = 4 " 20 "	à 1:0 " = 1.100 "	
8 " juhkurt	à 14 " = 1 " 12 "	à 24 " = 192 "	
90 " kartulid	à 1,7 " = 1 " 60 "	à 3 " = 270 "	

Rokku 20 rbl. 79 kop.

4.637 mrf.

Wõrreldes näeme, et needjamad ained, mis tänudi 4.637 marka maksid 1913. a. 3.536 marga eest kätte saadavad olid, ehk needjamad ained on nüüd 1.10 marka kallimad kui 1913. a., see on $\frac{1}{3}$, ehk üle 30 protsendi kallim! — Waatame aga veel asja teisil külge, nimelt palga juuruft.

Kuna töölise kuu palk 1913. a. (markadeks rehkendatud — 1 rub. = 170 mrf.) oli 7.650 marka, millest nende ainete hind — 3.536 " maha arvates üle jääb 4.114 " j. o. temal jäi kuu palgast, kui ta tarvilikumad toiduained oli ostnud üle poole muu-

de tarviduste jaoks üle. Teada küllalt, et töölisel 1913. a. selle ülejäägi jaoks küllalt veel vajadusi oli ja et ta waevalt neid kõiki tarbeks katta suutis. Aga — ta seisuford oli praegusest ikka palju parem. — Töölise nüüdne kuupalk on 4.500 mrf. Meie poolt armesse võetud ained maksid 4.637 mrf. Kuna töölisel 1913. a. peale mainitud toiduainete ostmist seal osa palgast üle jäi, tulewad need ained töölisel praegu rohkem maksma, kui ta üleüldse palka saab. Kui töölise praegusel ajal peale nende toiduainete ostmist oma kuupalgast poole osa, j. o. 2.250 marka üle tahaks jätta, võiks ta nende ainete ostmise peale ainult 2.250 marka kulutada. Aga 2.250 marga eest ei saaks ta ju pooltki osa.

¹⁾ Waata „Päewaleht“ nr. 142 aastal 1923.

nendest ainetest, sest nende hind teeb ju 4,637 marka wälja! Ja 2,250 margaga ei saaks ta jälle mitte pooltti nendest wadjadustest taetud, mis temal 1913. a. ülejäänud 24 rublaga wõimalik oli!

Seda wiletjat seisuforda filmaspidades, fuhu meie rahwa suurem hulk pallade madaluse ja eluhoiu kalliduse tõttu on sattunud, peaks wabariigi walitsus oma pühaks ja eesimiseks ülesandeks pidama ja kõigi abinõudega elukalliduse wastu wõitlema hakkama. Ta peaks seda juba jellepärast tegema, et nagu näha, meie tööstusel, ega ka walitsusel, j. o. riigi ettevõtetel wõimalik ei näi olemat, kestmist tööliste kuupalka 8000 marga peale tõsta.

Walitsus ja kodanlised rühmad leidgid, et toiduainete wäljavedu kitsendada wõimalik ei ole ja — Riigikogu läks lihtsalt oma päewakorras edasi. Uus tööstusminister esines seeford kaubandusministri (?) j. o. selles oma ametile „kolmainu“ osas ja — kodanline enamus siinises saalis, nagu ka wäljaspool Riigikogu hoonet tegi rõõmisa näo, et — arupärijatel ei olla midagi käepärast soowitada olnud, kudas elukalliduse wastu wõidelda! Priiskawalt kõlas see toon läbi, et arupärijad oleksid pidanud waikima, sest et nemad mitte, nagu Inglise wastasrinnal wiisiks (ütleb „Wäewalehe“ E. g. Jalwates), kodanlise enamusele wastuõetawaid abinõusid näidata ei olla wõinud. Walitsus ja tema toed on rahul ja nad walitjewad rahuliku siidamega edasi, nagu ei oleks mingisugust häda olemas. Kui joshialdemokraadid ainult häda näitawad ja mitte ka wastuõetawaid wõitlusabinõusid walitsusele kätte näidata ei wõi, sest walitsuse hallikad ei ole ju meie käes (wäljaveo kitsdamine ei olnud, nagu teada, nende arwates mitte wastuõetaw abinõu!), siis — meie walitsuse arwates häda olemas ei ole, ta arwab, et wõib rahulikult edasi „walitjeda“...

See on aga awalik wae f u s e t u n n i s t u s walitsuse ülesannete arusaamises, kui jaanalinnu wiisil pea liitwa alla peidetakse ja arwatakse, et sellega terve tuur teha ka nägemataks on saanud. Wäga kahju ja riigile ning rahwale hädaohtlik, et walitsus ka seda häda ei taha näha. Kuid häda jääb olema, ega kao mitte, kuigi walitsuse filmad sõgedad on. Häda uuristab rahwa ja riigi elupuu juurte all. Kui selle wastu abi ei leita, wõi leida ei taheta, siis liikub tuul puu iimber!

Tuul liikub nõrgalt juurteliseiswa puu hõlpsasti iimber...

Wõitlus 8 tunnilise tööpäewa kaitseks.

Ei ole weel ühtegi töölisfaamutust nii wihatud, laimatud, moonutatud ning igal wiisil tühistada püütud kui 8 tunnilise tööpäewa õigust. Mitmel korral on 8 tunnilise tööpäewa muutmise küsimus isegi walitsuses kaalumisel olnud. Töösturite kongressid on meie tööstuse faamatust ning ühel kohal tammumist 8 tunnilise tööpäewaga seletanud ning otsustanud järelejätmata wõitlust tema wastu pidada. Kohtabel aga pikendatakse tööpäewa igasuguste ettefaanete all kaugelt üle 8 tunni, ning meie töökaitse ametkonnad pigistawad nende nähtuste kohta tihti teije silma kinni.

Sama nähtus kordub ka wäljamaal. Peale Washingtoni konverentsi 1919.a., kus paljudes maades 8 tunniline tööpäew seadusega maksma pandi, julgesid ettevõtjad ainult siin-seal arast 8 tunnilise tööpäewa kallal oma hambaid katsuda.

Kuid maailma majanduslise seisuforra halwenemisega tööpuuduse kasvamisega kasvab ka ettevõtjate pealetungimishoog 8 tunnilise tööpäewa seadusele. Paljudes maades julgewad ettevõtjad awalikult nõuda 8 tunnilise tööpäewa seaduse rewideerimist ja mitmelmaal ajuti koguni faasistliste wõitluswiiside juurde, ning ihes riigipööre ning parempoolse diktatuuriga awati ka sõjakäik 8 tunnilise tööpäewa wastu. Waewalt oli Mussolini wõitnud kui 8 tunnilise tööpäewa seadus tühistati ning mis tööaja korraldus maksma pandi. Primo de Ribiera oli waewalt müõga tuppe pistnud kui ta üleskutse awaldas, milles olewa tööpäewa pikkuse „puuduseid“ selgitas. Eriti tähelpanu wäärib see juhtes arenemiskäik Saksamaal. Juba enne sõda oli Saksa töölistel wärreldes teiste maadega lihem tööpäew. Alles hiljuti oli weel 8 tunniline tööpäew üldine nähtus. Siis tuli nõnda nimetatud „kuin“ riigipööre. Ring ka siin sai esimese hoobi 8 tunniline tööpäew. Ainult Saksa ametiühjuse iksmeelne wastuhakkamine päästis weel seisuforra. Rahtlemata oleks 8 tunni wastaste wõidul Saksamaal saatuslik tähtsus olnud fogu muu Euroopa kohta. Kui juba tähtsamal Euroopa tööstusmaal, maal, kus enam kui kuskil mujal 8 tunniline tööpäew tööliste üldomanduseks saanud oli, kui seal on korda läinud teda seadust tühistada, siis oleks teistel maadel juba hoopis rassem olnud teda alles hoida. Et see küsimus mitte üksi Saksamaa kohta mõeldud ei olnud näitab asjaolu, et peale katse nurjamineku Saksamaal — Saksa kapitalistid oma mandõwrit prantsuse piispiitide abil jatkawad. Uuem

kombinatatsioon on: Poincaré ning Stinnes 8 tunnilise tööpäeva vastu!

Gädaoht ei ole veel möödunud. On ainult sõjariistade rahu, kusjuures ettevõtjad tööpuuduse kasvamise mõju ootavad. Ettevõlmistusest 8 tunnilise tööpäeva tähistamiseks on igal pool käimas, ning mitmel pool ongi juba avalik võitlus lahti puhkenud. Tähelepanu väärt on ka ehitus-töösturite rahvusvahelise liidu otsus ses küsimuses: 1. Ehitustöösturite konventsiooni heidab kõrvale põhimõttelikult ning erandita 8 tunni tööpäeva printsiibi. 2. Kutsub kõiki riike, kes Washingtoni konventsiooni vastu võtnud, ning 8 tunnilise tööpäeva sead. maksma pannud, selle seaduse kohta n o v e l l e välja andma. Ning pea igal pool võtavad valitsused töösturite ning ettevõtjate seisukohtad omaks ning jultustavad kodumaa tööstuse hävinemisest 8 tunnilise tööpäeva mõjul.

Kuidas 8 tunnilise tööpäeva seadust „täiendataks“, näitab kõige paremini Itaalia, kus fashismil aega on olnud oma tõsist nägu näidata. Itaalia ministrite nõukogu poolt hiljuti vastu võetud „dekreet 8 tunnilise tööpäeva kohta“ näitab, mida mõtlewad 8 tunnil. tööpäeva vastased teistes maades, kui nad seletavad, et 8 tunnilise tööpäeva põhimõte ei tule kaotamiseks, vaid teda tuleb üksikute tööstusharude iseloomu k o h a j e k s teha. Need tööst. harud on kõigil maal ühed ning samad: need on liikumise abinõude, riigi ettevõtete ja asutuste, avalikkude ettevõtete tööliste, merimeeste jne. tööpäev tuleb pikendada, nende kohta ei maksa 8 tunnilise tööpäeva seadus. Ülejäänud osa tööstus- ja äriettevõtetele avatakse ka uksed ning aetnad kõiksugu eritingimistega, nagu: lõunavahetageade tööajast maha arvaniste, tööjuurde mineku aja, tehnilistel põhjustelt töövahetageade mahaarvanistega j. n. e.

Ning ikka ja ikka jälle toonitavad kodanlised lehed, et see tööliste poolt ainult jonn olevat, kui nad järjekindlat 8 tunnil. tööpäeva läbiviimist nõuavad, Itaalia uus dekreet aga tõendab ainult veel kord, et töölistel täieline õigus on mankumatult 8 tunnilise tööpäeva järjekindlat maksmapanemist nõuda.

Rasked majandusl. kriisid võivad võitlust 8 tunnilise tööpäeva eest libedaks teha, kuid ära kiskuda ei lasse töölised oma võitu mitte. Ning ka viimased sündmused Itaalias näitavad, et sugugi nii kerge ei ole sundida töölisi loobuma 8 tunnilisest tööpäevast.

Kuid ka Ameerika arenemine näitab sedasama. Kuna Euroopat 8 tunnilise tööpäeva juhtes tagajätkumislaine üle ujutab, algab Ameerikas 8 tunnil. tööpäeva võidukäik kõigis ettevõtetes. Ameerika on praktiliste kaalumiste

maa, kus armeele võetakse kõrgemat saamutus võimalust teatavata tingimuste juures ning kus ka tööjõudu kõige otstarbekohasemalt ära kasutada püütakse. Ning igal pool, kus 8 tunniline tööpäev maksma on pandud, on töövõljalus tõusnud — 40 tööstusharus 25% võrra!

8 tunniline tööpäev võidab. Töölised ei lasse seda tähtsamat võitu oma käest nii kergelt ära kiskuda

Tööpuudusest.

Hiljuti seletas Töö-Soolekandeminister hra Amberg riigikogus, et Eesti praegu ei olewat tööpuudust, vaid olewat koguni tööliste puudus. Ainult metallitööstuses olewat weidi tööpuudust märgata. Et asja kohta selget ülevaadet muretseja, pöörasime sama allikate poole, millest hra Amberg kõneles j. o. töökaitse komisjaride andmed tööliste arvu kohta. Andmetega tutvunedes, peab tähendama, et nad jarnases seisukorras on, et nende järele raske üldist pilti saada. Tegime siiski lühikese kokkuvõtte Tallinna ja Harjumaa tööstuse üle, kusjuures järgmised andmed saime, võrreldes tööliste arvu tänava aasta 1. jaan., 1. juulil, 1. augustil. (Vaata tabel' l'ht. 71.).

Kui seda Tallinna ja Harjumaa tööstus-ettevõtete tööliste arvu võrrelda üldise Eesti tööstus-ettevõtete tööliste arvuga, misjulgune „Päevalehe“ järele (W. „Päevaleht“ 17. oktoobril nr. 1. 8) on 45.355 töölisi ja teenijat, näeme, et Tallinna ja Harjumaa tööstus, mis teeb aasta algul ligi pool üldisest tööliste arvust 1. augustiks veel väga pisut üle ühe kolmandiku sellest arvust ulatab. Sellega walgustavad Tallinna andmed ühe suure osa meie tööliste seisukorda. Tallinna arvude tähtsus tõuseb selle läbi veel mitme võrra, et see tööstuspoliitika, mis Tallinnas tekib, siit laiali valgub üle Eesti ja mujal ka ennast maksma paneb. Ümmargusest on 1. jaanuari ja 1. augusti vahel Tallinna tööstuses tööliste arv vähenenud 5700 töölise võrra.

Kui tööliste arvu eelpool olewas tabelis üksikute tööstusalade miisi võtta, siis näeme, et osa tööstus-alasid on suutnud oma tööliste arvu kinni pidada. Need on: tekstiil- ja riidevalmistus, nahatööstus, paberi- ja graafiline tööstus, kivi- turba- ja mullatööstus ja toidu- ning maikeainete valmistamise tööstus. See on tööstusalad, kus tööpuudus alles teisel kriisi astmel maad leiab, kui teiste tööstusalade tööpuudus juba turu peale mõju avaldanud. Nende hulgas on turba- ja kivitööstus niisugu-

Tallinna ja Harjumaal tööstusettevõtete töötavate tööliste arvu liikumine 1923 a.*

Tööstuse ala	1. jaanuaril		1. juulil		1. augustil		
	ettevõtete arvu	neis töölisti	ettevõtete arvu	neis töölisti	ettevõtete arvu	neis töölisti	
Tekstiil ja riidewalm.	6	248	5	2428*	4	2428	* Võetud kestmiselt, puudub ühtsajalik loetluse mõte.
Paberi ja graafilise tööst.	44	2472	43	2587	42	2451	
Puutööstus	32	3063	28	2612	27	2661	
Rahatööstus	14	702	12	725	10	756	
Kivi-, turba- ja mullatööstus	10	280	10	579	10	474	
Metalli tööst.	55	6033	44	4572	39	3547	
Keemia tööst.	9	401	10	392	10	370	
Toidu ja maitseain.	74	1974	68	1211	60	2042	
Mitmesugused	34	4529	24	1865	23	1465	
	278	21882	244	17971	225	16194	

sed, kus jaanuarikuul harilikult peaaegu seisak on ja 1. augustil töö täies hoos on.

Tänamatu on see täies hoos olev töö ainult 194 töölist Tallinnas ja Harjumaal rohkem tarvitatud, need jaanuarikuul seisaku ajal, mis osalt oleneb tänamatu aastajest turbatööstuse kriisist. Teistelt tööstus-aladelt näitavad arvud tööliste kahanemist. Eriti suur on tööliste arvu kahanemine metallitööstuses. Aasta algul oli 6033 ja augustikuul 3547, seega kahanenud 2500 tööliste võrra, ehk 41%. Kui võtta teised tööstused peale metallitööstuse ja seal välja arvata tööliste kahanemise %, saame 21%. Need mõlemad on juba %% võetuna lugupidamise väärt arvud. Inglismaa Tradeunionide (ametühenduste) arvustiku vaadeldes peab tähendama, et senise kodanlike korra juures töötavate tööliste hulk kuni kolme % on tihem ehtetulev, kuna töötavate tööliste arvu üle 3% tõusmine juba tööstuse kriisi tähendab.

Niisugustel korraldel tekib alati päevakorrale riiklike toetamise küsimus.

Ajalahetede oleme kuulnud, et kui töötavate tööliste arv tõuseb 25%, siis räägitakse ja firmitatakse, et seal maal kuulmata tööpuudus valitseb ja juba enne tööpuuduse nii kõrgele tõusmist alustatakse töötavate tööliste abistamist. Meil selle vastu arvatakse numbrid näitama tööliste puudust ja tuakse Saksa maalt koguni töölisti juurde.

Niisugune teguviis näitab, et need kelle peale tööturu korraldamine pandud, sugugi aru ei saa endi ülesannetest, sugugi ei oska ega tahta seisuforda kui mitte tööliste, siis ameti tööstuse seisufordist lahendada. Mis oleks meie tööstus-ettevõtete sissejäänud, ilma töölisteta — neid võiks võrrelda luudega ilma lihata. Minult töölistel on lihaks neil luudel, mis luud

liikuma panevad. Rastake meil töötavate jäänud töölistel leima otsimisel laiali valguda teistele aladele, ehk nagu juba viimasel ajal ehtetulev, Wenemaale opteerida, siis ei saa neid tööstus ettevõteteid uuesti kaima, kui kaimapaneku tekib kas riikline vajadus, või nende praegused omanikud tunnistavad töö kaimapaneku tarvilikkust. Olgu väikene nähtus meie hilisemast minevikust. Eesti riigi algul liivideeriti mitmes Eesti rauatehases katelsepa tööd ning katelsepad valgusid laiali teistele töödele. Hiljem kui katelsepa tööd lahti läksid: Peetri tehases Saemähihuse laevade juures, teistes vedurite remondi juures, ei leidnud enam katelsepapid isegi varustuste ajalehtede kuulutuste peale vaatamata. Tehastel tuli vähem kvalifitseeritud mehi tarvitada, neid keerulisematele töödele õpetada, mis läbi töö produktiivsus kannatas ja töö kaalis olla tulnud. Vene aja lõpul arenes neil väga laialdane juurtööstus välja, kus palju kvalifitseeritud tööjõudu välja kasvas. Neile liha olemine saanud Wenemaalt tulnud igasuguste spetsialistide näol. Schweits või Belgia oleks vastamalt oma tööstuse korraldanud. Kuid meil on see jõud, mis iga kapitalistlikel maal ka kapitalina arvestatakse ülesliigeks saanud, peab nälgides ja wireledes pealt vaatama, kuni tõusnud Vene ajast maha jäänud ettevõtete ülevõtmisega niikaugele jõudnud ja ennast töösturina niivõrd kodus tunnendavad, et vabrikat liht haaval mahamüümise asemel sõandavad tööstust alata. Tööline ei saa kaua töötavate olla, ning elukutsele vastava tööpuudumisel on sunnitud teist tööala otsima, mis tihed peale niivõrd kvalifitseeritud ei ole, kui endine. Niimoodi on meil karrumeeste korpuratsioon tekkimud suuremalt jaolt okkupatsioon aeg ja hiljem töötavate jäänud vabrikute töölistest,

Asja praegusesse seisukorda jätta, tähendab tööstuse ruineerimist.

Niisama raske, kui tööpuidus tööstuile on tema ka neile, kes wabrikusse tööjuurde on jäanud. Teame kõik kuida püütakse ametlikult tööpuidust wadjata, et ära hoida riiklise toetuse päewaforda wõtmise küsimust. Tööpuuduse korral on maad leidnud alatihti, kus tööliigi lahti ei lasta, waid neid wabrikus olejateks arwatakse, kuid tööd neile ei anta, waid päewast päewa kodu puhstama saadetakse. Sellega ei sattu tööline töötute nimekirja ja ametlise arwustiku järele „töötawate tööliste“ arw ei vähene. Niisugusel töölisel on tööpuidus sama raske, kui sellel, kellele lõpuarwe tehtud.

Keegi töö juures oleja saab tööpuidust tunda. See on ju aeg, kus töölistega tiikitöö hindade üle suurt ei kaubelda, waid tööd igasuguse hinnaga peale surutakse. Töölisel kaubelda ei ole midagi, kui tööd ei wõta, kutsutakse teine puhkusest, kes puhkuse läbi pehmemaks tehtud ja wasturääkida ei suuda. Niimoodi muudetakse senine tiikitöö, päewa tööks, kus tööline teenib wagt meerandist kuni ühe kolmandikuni oma normaal palgast. Tema ei saa enam wastawalt toita, selle tagajärg on, et jõukulutuses hakkab kofuhoidlikult talitama, ning töowiljakus langeb ühe kolmandiku wõi kahesjandiku peale. Arwan, et nende nähtuste kohta niisid keegi statistikat ettetooma et sunni, kuid sellest ehk jatkub, et näitan suure Wenemaa poole, kus lood sarnases seisukorras arenenud ja tagajärjed on kõigil teada. Pealegi on see juba ammu teadufemeeste poolt selgeks tehtud, et wastawalt jõukulutusele peab toiduwiljakustena kulu kaetud saama; et wastawalt saadud toidu ühustele wõib jõudu kulutada ja Ameerika tööliige suur töowiljakus on otsekohesest ühendusest aratarnitatud toidu ka looriatega.

Need, kes kinnitawad, et meil ei olewat tööd, waid tööliste puudus, wõtku waewaks ja mingi wabrikutesse, kogugu andmeid ja wadeldgu elu, siis saawad nende arwamised muutuma.

Arwan, et wiimane aeg on, et praegust tööliste seisukorda wõetaks igatülgse uurimise alla. Pikemalt ei suuda töölistes ennast senise majanduslike surwe alla painutada. Riik peab olema see üldhuwides loodud korraldus, kes neid surwealt päästab.

Senist riigi tööliste vastu mitte heatahtliku seisukorda on kasutanud kommunistid riigiwastase meeleolu loomiseks. Kui asi senist käiku edasi minna lastakse, jääb ajalookirjutajal

tulewikus ainult jeda registreerida, kuidas Eesti riik enefehawitamisele kaasa aitab.

Ustutaw filmapilk nõuab, et wiibimata jaoks antud töötate tööliste riigi poolt toetust ja töölolajate palga alamäär riigi poolt kindlaks määrataks.

Töötoimtonna küsimised walitfustele tööliste kaitse asjus.

ütleüldine küsimine.

Kas olete Teie arwates soowitan, tööliste kaitseaduste täitmise järelewalwe suhtes eritööstusharudes ühiseid põhimõtteid maksu- ja seadusele wõtta? Wõi arwate Teie, et isejugune eritööstusaladel ka järelewalwe suhtes eriwõistid ja põhimõtteid wajab, kuidas seaduse määrusi kõigeparemini täita?

1. Töö järelewalwe sihid.

A. Kas on Teie arwates sellest küllalt, kui töö järelewalwe ainult nende seaduste täitmise järele walwab, mis tööttingimuste korraldamiseks on maksma pandud?

B. Misjuguuste tööliste kaitseaduste täitmise peale peaks Teie arwates töö järelewalwe ulatama?

C. Kas on Teie arwates soowitan, töö järelewalwe ametnikkudele ka weel teisi ülesandeid kohuseks panna?

Kas olete Teie selle poolt, et tuleks teatawate riikide talituswiisi eeskujuks wõtta ja järelewalwe ametnikkudele järgmisi ülesandeid kohuseks teha:

1. Tehniline, wõi töopolitseiiline walwe, s. o. walwata, et rahwal (wabrikute jne. poolt) hädaohtu- ega terwisliigi kahjustid karta ei tarwitaks, et teatawad tööndused rahwale tiiliksi ei oleks —, ehituste-, aurukatelde jne. järelewalwe?
2. Sotsiaalne walwe (töötülide lahendamise, kaastegeus töökulamise kohtades, sotsiaalsete kinnituskasjade juures, tööliste hea käekäigule kasulikkude asutuste juures jne.)?

2. Kuidas tuleb tööwalwel talitada ja misjuguune woli peab ametnikul olema.

A. Tööndusteisse sisse mineku õigus.

1. Misjuguusel wiisil peate Teie tarwilikuks, ametniku tööndusesse sissepääsu õigust kindlaks määrata wõi piirata, keda õõsel ning päewal tuleb järele walwata?
2. Kas Teie peate tarwilikuks põhimõtet maksta lasta, et töö järelewalwe ametnikud wandega kohustatud saaksid, töö- ja wal-

mistusjaladusi, kellega nemad oma ametikooste täitmise puhul tuttawaks saawad, mitte teistele edasi anda?

B. Õiguse kaitse.

1. Kas Teie arvates tuleb järewalwe ametnikkude wõimu nõnda piirata, et nad seaduste rikkumist leides seda teada annawad teistele ametiwõimudele, kellel ülesandeks on seaduste rikkumisi karistada?
2. Kas on Teie arvates soowitaw, et järewalwe ametnikkudel woli oleks, seaduste rikkumiste puhul ise kohtute juures kaebustega esineda?

C. Walitsemise wõimu alal.

1. Kas on Teie arvates soowitaw, et seadused ja määrused, mis tööttingimusi määravad, ühtlasi ka järewalwe ametnikkudele woli annaksid, tarbepordadel omalt poolt eeskirju (määrusi) maksma panna?

Misjuuguste juhuste puhuks tuleks Teie arvates ametnikkudele seajugust woli anda (näit. selleks, et tööliste julgeolekut (õnnetuste wastu) kindlustada)?

2. Kas tuleks Teie arvates niisuguseid eeskirju järkmiselt piirata:
  - a) niisuguste eeskirjade raami, kelle wastu teiste ametiwõimude juures kaebada wõib, wõi mitte, mis aga igatahes kohtuwõimude järelkatsumise alla kuuluwad?
  - b) niisuguste määruste raami, kelle wastu teiste ametiwõimude juures kaebada wõib, wõi mitte, kelle täitmata jätmise peale aga pärast lõpulikku otjustamist kõrgema ametiwõimu poolt, nagu seaduse wõi määruse rikkumise peale waadata tuleb?
3. Kas on Teie arvates soowitaw, järewalwe ametnikkudele õigust anda, kelle üle otjustada, kas tuleb ettemõtjate poolt esitatud palweid erandite lubamises, nagu tööliste kaitsemäärustes ette nähtud, täita, wõi mitte?

Kudas tuleks Teie arvates seda õigust piirata?

D. Hariduse- ja kaswatus-sihiline töö, tööliste kaitsejuunas.

Kas Teie peate soowitawaks, järewalwe ametnikkudele mingisuguse „esitise“ näol mõnda soowitada läbi wita wõi teostada, mis seaduste ja määruste läbi puutumata jääb? Kas tuleks eriti rõhutada, kudas järewalwe ametnikud seaduste parandamise ja täiendamise juunas kaasa wõiksid awitada? Mida tuleks neil õnnetuste juurdlemisel sihiks wõtta? Kudas wõiksid nemad õnnetuste ärarohidmiseks kaasa awitada?

E. Wasta aruanded.

Kas peawad töö järewalwe ametnikud teatava ajajärgu järel oma tegevuse üle aruandma?

Kas peate soowitawaks, et Konverents walitjastele aruannete ühtlustamise suhteks midagi soowitaks, mis aruannete wõrdlemist rahwuswaheliselt fergendada wõiks?

3. Töö järewalwe korraldamine.

A. Kui töö järewalwe üleüldised põhilauused kõigi palgatöö harude kohta makswad on, kas on Teie arvates siis otstarbekohane, ühist järewalwe teenistust kõikide töönduste kohta ühiselt korraldada, mis tööliste kaitseaduste alla kuuluwad, ja kõik seadused siia koondada?

B. Wõi on Teie arvates otstarbekohasem, teatawate, oma iseloomu poolest eri-laadi töönduste jaoks eri-järewalwe asutusi luua ja neid iseseiswate, iiksteisest mitte rippuwate wõimudena korraldada (näit. era-ettewõtted, mäekawandused, põllumajanduslikud tööndused, kaubanduslikud ettemõtted kaubalaewad, raudteed, riiklikud ettemõtted, tööndused, mis maa kaitse huwide piirkonda kuuluwad jne.)?

C. Kas on Teie arvates soowitaw, et tehnikist iseloomu eeskirjade teostamise järewalweks (näit. termishoiu eeskirjad, elektriwõolu juhete panemine jne.) eri-ametnikud oleksid?

Misjuugune peaks niisuguste eri-ülesannetega ametnikkude wahel üleüldises järewalwe korralduses olema?

D. Misjuuguste üleüldiste reeglite järel tuleks töö järewalwe Teie arvates korraldada?

1. Misjuuguse ministeeriumi waldkonda peaks töö järewalwe kuuluma?
2. Kas peawad tegelikud järewalwe ametnikud otsekohe keskohta alla kuuluma, wõi on soowitaw, et wahepeal weel mõni ametaste oleks?

Kudas tuleksid wahekorrad iikskute wõimkondade wahel korraldada?

E. Misjuugused eeskirjad ja wiisid on Teie arvates töö järewalwe ametnikkude ametisise wõtmisel ja koostamisel kõige paremad?

F. Misjuugustel tingimustel tuleks Teie arvates naifi töö järewalwe teenistuses tarwitada?

1. Kas nad peawad meestega ühediguslikud olema?
2. Kas nad peawad kõigi tööndusi waatamas käima, kus naistööliised ametis on?
3. Wõi tuleksid ainult teatavad, eri-laadi tööndused nende walwe alla anda?

G. Kas on Teie arvates võimalik, et töölise ehitajad töölise kaitsejeaduste täitmise järelvalvest osa võtaksid?

Kui ja, kuidas oleks Teie arvates selle asja korraldamine kõige paremini läbiviidav?

H. Kas on Teie arvates kasulik, et avalik korrapidaja politsei-wõim ja teised kohalikud ametiõimud töökaitse ülesannete teostamise juures abiks oleksid?

Nõnda need küsimised, mis Rahmuswaheline Töö- Toimfond walitlustele ette on pannud ja mis konverentsil nõupidamise alla tulewad. Meie loodame, et meil järgnevas numbris võimalik on lugejaid ka nende wastustega tutvustada, mis meie walitus eelolewate küsimiste peale on andnud. M. M.

Töölisiitumine Gestis ja wäljamaal.

Töölisiitumine Gestis.

Tööta metallitöölise koosolek.

7. okt. peeti kutseliitumise korraldusel pritiimajas tööta metallitöölise koosolekut, kus otsustati: 1) nõuda, et Gestis astuks majanduslisesse liitu Nõukogude Wenemaaga, 2) nõuda Töö-Soolekandeministeeriumilt tööta töölisele toetust, 3) kofku kutsuda kõiki tööta töölisi Tallinnas oma olukorra läbiharutamiseks ja seisukoha wõtmiseks. Wõpuks juhiti tähelepanu landeswehri hädaohu peale.

Tallinna trükitöölise ühise koosolek.

Tallinna trükitöölise ühise wiimase koosolekul otsustati muu seas: 1) määrata töölise maja osatähtede omandamiseks 50.000 marka ja laenu 100.000 marka, 2) tuletada meelde liikmetele, et oma kohut täidaksid ühise wastu rahalise toetuse andmise juhtes. Tööwõimetutele abiandmise määruste wastuwõtmine sündis kujuk, kui need ette olid pandud.

Tallinna nahatöölise peakoosolek.

Tallinna nahatöölise peakoosolekut peeti 7. okt., kus arutati aruannet, waliti ehitajaid, komisjoni liikmeid, muudeti põhikirja, leiti tarwiliku olewat organiseerimisnädalaid nõwembrikuul korraldada ja kardeti landeswehri hädaohu.

Laelua Kärewere töölisiitumise koosolekul 30. sept. arutati wallanõukogu kandidaatide walimisi ja seati üles klassiteadlikud seltsimehed. („Töö Lipp“.)

Raudteelaste kutseliitumise waheline nõukogu otsustas pöörata walitluse poole ettepanekuga, panna maksma ka raudteelaste kohta riigi- ja omawalitluse teenijate kongressil wastu wõetud palganormid, mille järele palga alamäär oleks 6000 marka.

Raudteelaste seltsiitumise waheline komisjon (liidu juures) pidas 1. okt. kuni 31. okt. s. a. raudteelaste organiseerimiskõud. Kommunistide õnnetu taktika läbi on raudteelaste

seas hull iheisemaid ühinguid, mis raudteelaste liitu ei kuulu, asutatud, kellel senini koht puudunud, nüüd on kawatus, ka raudteelaste kutseliitumise ellu kutsuda.

Riigi- ja omawalitluse teenijate ühing Tallinnas korraldab külastäigu Tartu.

Posti-telegraafi-telefoni teenijate kutseliitumise Tartu osakonna koosolekut peeti 25. okt. Tähtsamaks päewakorra punktiks palga kõrgendus ja sellega seotud korteri- ja riidewarustuse küsimused. Otsustati esineda palgakõrgenduse nõudmisega wastawate asutuste ees.

Posti-telegraafi-telefoni teenijate Tallinna osak. kutseliitumise koosolek peeti 14. nov. s. a. Oluliselt tähtsam osa oli palga tõstmise küsimus, kus otsustati nõuda riigi- ja omawalit. teenijate wiimase kongressil wastu wõetud palganormide õht Töö-Soolekande ministeeriumi wäljatõttatud elatismiinimumi maksmapanemist. Teine tähtis punkt 8-tunnilise tööpäewa maksmapanemise seadus tekitas kindlat tahtmist oma lasude energilisemale kaitsemisele asuda. Samuti wõeti eitaw seisukoht uute teedeministeeriumi poolt wäljatõttatud töönormide kohta, kuna laenukasja asutamine, milles õigusega wale abinõu oma seisukorra parandamiseks nõhakse, wõeti lõpuks õige wahese häälteenamusega wastu.

Äri- kontori- kantselei- ja kooperatiiviteenijate kutseliitumise pööras kaupmeeste liidu ja ühistegelise liidu poole ettepanekuga teenijate palkasid tõsta. Kuuldawasti olla kaupmeeste liit wastanud, et temal wõimata palkade tõstmise asjus midagi ette wõtta, sest paljud ärid olla raskete aegade tõttu pankrottis ja õiglasem on wabale kofkuleppele jääda jne. Wuudugi liikati sealt poolt ettepanek palka tõsta tagasi. „Päewalehe“ järele olla üks tagasilükkamise põhjustest see, et paljud ärimed juba praegu oma teenijatele kõrgemat palka makssta, kui ühises seda nõuda. Kui palju selles tõtt, teab iga äriteenija ja kainelt mõtleja, kes seda õtsust loeb. Ühistegelise liit leidis

omale nähtavasti mitte seisukohase olema västatagi kutseühijuse kirja peale. See on asi ja üks külg, vaatame ka teist külge pisut lähemalt.

Tahan siin eriti ühistegeliste asutuste suhtes, kes juba oma iseloomu poolest tagurliku eesotsas sammuma ei peaks, sõna võtta.

Mäletan, kui äri-kontori-kooperatiiviteeniijate kutseühijus kaupmeeste liiduga kollektiivlepingut sõlmis ja kutseühijus märgukirjaga sellest lepingust kõrvalekaldumise pärast pööras meie kooperatiivide juhataste poole, västati sealt, et nemad, s. o. kooperatiivid, kaupmeeste liitu ei kuulu, ja sellepärast see leping neile siduv ei olla. Kui siis kutseühijus see sama lepingu sõlmimisets ühijuse ja kooperatiivide esitajate koosolekuid organiseeris, siis hiilgasid oma esitajate puudumisega meie suuremad ühistegelised asutused.

Küüd on selgunud, miks niisugune kutseühijuse ignoreerimine. Meie ühistegeliste suuräri-meestele Eesti Tarvitajate Keskkühijuses ja „Dmas“ ei annud rahu alevi mürtspoodnikude „hiiglakasjad“ ja hakkati teed otjima, kuidas te enijate kulul puhtakasu summat tõsta. Kõige otjem ja waimu mitte kurnawam tee on teenijate palgajid kärpida ja tööpäeva pikendada. Meie „kooperaatorite“ õnnets maksab sunduslik määrus, et toiduainetega võib kaubelda õhtu kella 7-ni. Algati tööpäewa pikendamisega. „Dma“ teatas teenijatele, et kauplused saavad 1. okt. algades lahti olema hommiku kella 1/2 9 õhtu kella 6-ni, seega 9 1/2 tundi, millest 1 1/2 tundi lõunal käimiseks võib tarvitada. Palga tõstmisest, olgugi, et tööpäewa pikendati, ei räägitud sõnagi. Kui üks nõukogu liige koosolekul palga tõstmisest rääkis, siis seletas juhatus, et kui aasta lõpul selgub, et ärid puhtakasuga töötanud, siis võib ehk uuest aastast jelle üle rääkida. See on just niisamuti, kui linnateeniijatelegi lubatakse 13-kuu palk, siis kui nad linna summadega kokuhoidlikult ümber käivad. See on arajeleetatud nii, et kui linna mõni ööwacht või masinakirjutaja Raua wulitsa koolimaja ehk kurikuulsa trammikuuri, või mõne muu linna ehituse nii ehitawad, et nad kaela ei kuku, siis saavad palgalisa. Nende ühistegelaste arwamise järele on ühistegewuse ärilise külje parandamiseks ja tõstmiseks waja peaaesjalikult võimalikult pikk teenijate tööpäew ja wäiksem tasu, külap siis palgalisa lootuses puhastasu aina tuleb.

Rugejad ärgu arwaku, et detail-äri „Dma“ ühistegelaste peres ainukene walge wares on. Ei. Tööpäewa pikendusega tehti, wiist kui ei effi, algus Eesti Tarvitajate Keskkühijuses.

Wõib olla, oligi see märguandeks liigetele. Siin tekib arwamine, et selleks ei olnudki waja ühistegeliste asutuste ja kutseühijuse wahel kollektiivlepingut, sest selles on ettenähtud, et ärid sulutakse kell 5 õhtul ja palga alamäär 6000 m. kuus sulasel ja alamteenijal, kuna „Dmas“ teenijaid on, kes 3—4000 marka saawad ja Eesti Tarvitajate ühijuste Keskkühijuses ladutööliised 5—5500 marka kuus teenivad.

Meie äri-meeste suureks kurwastuseks ei läinud äride lahtiolekua aja pikendamine lüdalinnas nii libedalt kui loodeti — segas wabele poliitsei, kes protokolle tegi ärides kauplemise kohta, kus peale toiduainete ka muud kaup oli. Kui asi juba nii kaugele läks, tuli sunduslikkude määruste, mille põhjal poliitsei tegutses, kaotamiseks ehk muutmiseks teed leida. Sinna töökaitse komisjoni poolt kutsuti kokku segakomisjon, kes seisis koos ühest ühistegeliste ettevõtete, ühest kaupmeeste liidu ja ühest wäikekaupmeeste esitajast ja kolmest äri - kontori - kantselei - ja kooperatiivteenijate kutseühijuse esitajast. Koostistumise tagajärjed „Päewalehe“ järele on järgmised:

Kõik lüdalinnas asuwad toiduainetekauplused, mis ei kauple alkohooliliste jookidega, riidega, nahaga ja rauaga, awatakse kell 1/2 19 hommikul ja sulutakse kell 6 õhtul; kõik teised sielinnas asuwad kauplused awatakse kell 1/2 9 hom. ja sulutakse kell 5 õhtul. Eeslinna kauplused tulewad endiste määruste alla jätta.

See ettepanek sai 4 häält poolt (3 äriteenijate ja 1 ettevõtjate hääl).

Töökaitsekomisjon kõiki ettepanekuid läbiharutades, otjustas, peaaesjalikult tugenedes 2-se ettepaneku peale, milles äriteenijate esitavad oma tahtmise wäljendasid:

Toiduainetekauplused, mis ei kauple alkohooliliste jookidega, riide-, naha- ja rauakaubaga ja kõik tarvitajateühijused, wõiwad sielinnas toiduainetega kaubelda kella 1/2 9 hommikul kuni kella 6 õhtul. Kõikide teiste kaupluseühijuste kohta jääwad endised määrused maksma.

Endiste määruste järele awatakse eeslinnas toiduainetekauplused kell 1/2 7 hommikul ja sulutakse kell 7 õhtul.

Muudugi ei ole see otjus lõpuli. Kutseühijuse seisukohalt oli. et mingisugust erandit kooperatiividele tehtud ei saaks, mis samuti äriline asutus kui teisedki, ja tahab sammujid astuda linnawolikogu koosolekul, et küsimus ühijuse soowidekohaselt lahendatud saaks. E. L.

Raudteelaste Liidust.

28. oktoobril s. a. peeti ära E. R. Liidu sektiioonidewaheline esitajatekogu koosolek. Dia wõtsid 21 esitajat, 4 sektiioonist.

Raudteelased, kellede seisukord nii teenis-

tuslikelt, kui ka majanduslikelt, võrreldes teiste asutustega ja ettevõtetega, tööliste ja teenijate omast märkja viletsam, lootjid oma olukorda N. Liidu kaudu oma ehitajate läbi sekkumise ehitajatekogus parandama hakata. Kõikukutsuja sekkumisevaheline komisjon aga, selle vastu asus oma riikonna poliitika läbi ehitajate piilideid maha tegema, kasutades selleks igajugu provokatsioonilisi võtteid, et Liidu juhtimise kätte saada ja raudteelasi taskukommunistide pilli järele tankima panna.

Kõigi provokatsiooniliste võtete peale vaatamata, tunnistas sekkumise ehitajatekogu oma enamusega endise Liidu juhatuse tegemise õigeks kuna n. n. sekk. vahelise komisjoni tegemise ja tema poolt lennu lastud walewäited hukka mõisteteti.

Miisamuti liikkas tagasi ettepaneku taskukommunistlike töölistühituse üldliiduga ühinemise kohta.

Õtustati ühe kuu aja pärast N. Liidu II kongressi koku kutuda, et põlewamate küsimuste kohta seisukohta võtta ja seadusepärane Liidu juhatus ära walida.

Waliti ajutine Liidu juhatus ja tehti wiimasele kohuseks II. kongressi koku kutuda ja selleks eeltööd teha.

Et aeg hiline oli ja terve päew kulutati ainult mõimuharamiseks ära, jäi tegelik töö tegemata, kui sel kombel mõeldakse ka kongressi tööd teha, siis võib otse eeldada, et raudteelaste seisukord põrmugi ei parane.

Sellepärast on soovitatav, et raudteelased oma kongressi saadikutele kohuseks teeksid, kongressil tõsi tööd teha, mitte aga taskukommunistlik riikonna poliitikat arendada.

R a u d t e e l a n e.

Tallinna ühise haigekassa wolinnikude peakoosolek 23. sept. arutas rohkem jookswaid küsimusi. Põhikirja muutmise, wähe koku tulnud wolinnikude arvu pärast, jäi päewaforralt ära. Krediit, 500.000 marka, mis „Tööliste maja“ osatähtede muretsemiseks määrati, mõisteti kinnituseametilt poolt seadusewastajeks ja pandi küni.

Balti puitwabriku haigekassa wolinnikude koosolekul 24. nov. õtustati muu hulgas, silmas pidades, et wabrik ainult neli ja vähem päewi nädalas töötab ja selle tõttu kassa fisjetulek wähenenud, haigetele kasjalitmetele ainult nende päewade eest abiraha maksta, kui wabrik töötab. Teisels, mis igalpool ja igal koosolekul räägitud on, et kasjalitmetele arstimine peaks üle minema haigekassa kätte, siis kaoks alaline nurin wabriku walitjuse üle, kes arstiks palganud silmaarsti, kuna kaugel juurem protsent sifemisi haigusi põeb.

Tartu ühise haigekassa wolinnikude erakorraline koosolek, mis peeti 4. nov. j. a. 1) waatas läbi aruande 1. jaan. kuni 1. okt., mille järele kassa liikmete arv tõusnud 935 liikme võrra, samuti ettevõtete arv, mis kassa alla kuuluvad 82 võrra, peaaesjalikult need, kes wäitese tööliste arvuga töötavad. Haiguste protsent on wähenenud 2,2 peale, kuna mineval aastal 3,25 oli. Nii kui igal pool, on ka Tartu haigekassal põhjusi nuriseda tõbaidjate üle forratu ja wale teadete andmise pärast haigekassale. 2) Veel kuulati juurekolonii tegemise aruame, mida ka järgmisel suwel awada kawatsetakse. 3) Kassade liidu liikmeks astumine õtustati jaatawalt ja kasjateenijate palgafid kawatsetakse tõsta jaanuariks 1924. a.

Õaühitus „Tööliste maja“ ostis Wallali puisteel nr. 8 ja 8-a Lindewei majad 14½ miljoni marga eest ära, millest 2 miljoni rahas makseti, ülejäänud wõla eest wastutas Scheeli pank. Õstuleping on juba tehtud. Kawatsusel on ostetud majade juurde ehitada suurt jaali ja wanades majades remonti ja ümberehitusi ette võtta, mis nõuaks umbes 25 miljoni marka. Et veel tänawu aasta protfendiwõlga maksta, pööras õaühitus toetusjaamise palwega linnawalitjuse poole, palwe leidis tähelpanu ja wolikogu määras 2 miljoni marka, mis laetakse tänawuse aasta eelarwe summades.

Gesti Wallasekretääride Selts pööras õtoobri lõpul j. a. wallawalitjuse poole märgufirjaga, mis järgmisi ettepanekuid sisaldab ja on põhjendud wallasekretääride seltsi 5.—6. märtsi peakoosoleku õtustes:

Wallasekretääride Selts palub wallawalitjult käesolewat märgufirja wallandõrjogu koosolekul harutusele wõtta ja järgmisel palga alamäärad maksma panna, kus seda senini veel tehtud ei ole, nimelt:

1. Wallasekretääridele:

Walla poolt maksetaw põhialgalt waldades kuni 2000 elanikuga — 7000 marka kuus ja iga saja elaniku pealt, mis üle on, veel 100 marka kuus juure. Peale selle walla poolt prii forter ühes tarwiliste kõrwalruumidega, kütte, walgustus, wallamaja juures olew aiamaa ja wõimaluse järele vähemalt 2 tiinu põllumaad ühes wastawa osa heina- ja karjamaaga, mis wõimaldaks lehma ja hobuse pidamist.

Maakonnawalitjuse poolt maksetawad lijatujud:

a) teenistuse kestuse lisa 10%, arwatud 7000 margaliseft põhialgalt iga 4 aastase teenistuse järele, aga mitte üle kolme lisa, kus juures abikise aeg ka arwesse tuleb wõtta;

b) perekonna toetusraha riigiteenijate esifujul.

2. Wallasekretääride abidele.

Walla poolt maksetaw põhipalk õppimud abile 6000 marka kuus, ilma korteri, kütte ja walgustuseta ehk ühes nendega 5300 marka kuus.

Õppimata abide palk on 2000 marka kuus vähem.

Maakonnawalitjuse poolt maksetawad lijatujud samuti kui wallasekretääridele.

3. Arstiabi andmine.

Maakonnawalitjuse kulus arstiabi anda wallasekretääridele, abidele ja kõige nende perekonna liigetele samajugustel alustel, kui riigiteenijatele riigi poolt antakse.

4. Wallasekretääride abide arm.

Wallasekretääri ettepanekul õppinud sekretääri abisi ametisse wõtta 1000—2000 elanikuga wallas — üks abi ja üle selle iga 1500 elaniku ehk selle osa pealt veel üks abi juurde.

5. Suwepuhke aeg.

Wõimaldada igale wallasekretäärile ja abile igal juwel vähemalt kahe nädalane puhke aeg palga edasiisaamisega.

Peale selle awaldab Wallasekretääride Selts wallanõukogule soowi, et eesolewa wallametnikkude ümberwalimise korral senine wallasekretäär saaks ametisse tagasi walitud, mis wallawalitjuse töö edukuse mõttes väga tarwilik on.

Linnateenijate poolt kirjutatakse.

Juba hulk aega tagasi, kui linnawalitjogu linnawalitjusele ülesandeks tegi, linnateenijate ja töbliste palgad revideerimisele wõtta, aga seni ei ole asjast kihtu ega kahku kuulda. Kuulsime wolitogus hra Bürgeri seletust, et eks linnal ifka raha jatku juurdepanekus, kui riigivalitjuse oma töblistele juurde on pannud, j. o. riigivalitjuse astugu ees ja linnawalitjuse tuleb järel. Niisugune weider poliitika leidis kohe kinninaelutamist j. d. ehitaja Tulpi poolt, kes nõudis, et selle asemel, et niisuguse töblistele põlewa küsimuse kallal senist moodi targutada, oleks otstarbekohasem kohe küsimus jaatawalt äraotjastada. Seal toodi ette, et peale nende summade, mis hra Bürgeri arwates palgade tõstmiseks wõiks minna, wõiks selleks otstarbeks minna summad, mis linnajellepärast juurde maksnud, et inseneerid töpsid enne ei alusta, kui talwel, kus maad waja sulatada ja kangiga raiuda, mis rohkem tööd nõuab. Tõsi ta ju on, et seni kõik suuremad linnatööd talwel suurte kuludega tehtud, aga

nähtawasti ei ole linna inseneeridel juwel, kus palju eratööpsid on, linna tödde juhtimiseks aega. Siin peab eraalgatuse alusele üle läinud kodanlike koorekorra pattude eest jälle tööline hea olemine ja selle eest vähema palgaga teenima.

Linna töbliste üldkoosolekul septembrikuul otjastati juba mitmet korda linnawalitjuse poole pöörata palga juurde nõudmisega. Päewapalga alammääraks oleks 200 m. — 350 m. — Seda nõudmist ei otjastanud linnawalitjuse oma pead, wõib olla kartusest, töandjate seas palgatõstmise asjus efinemes reas samnuda, waid pööras Töö-Sooletandeministeeriumi ja wabrikantide ühifuse poole järelepärimisega, kas kawatsewad nemad palgasi tõsta. Sellele järgnes teade töbliste, töandjate, Tallinna linnawalitjuse ja Harju maakonnawalitjuse ehitajate kokkufutsumisest Töö- ja Sooletandeministeeriumi poolt. Kuul 25. septembril otjastab juba linnawalitjuse käesolewal aastal palgajid mitte tõsta.

1924. a. palgade kallal murrab hammaft juba eelarwe komisjon. Pifka edasi-tagasi sõelumise peale otjastati mitte palgajid tõsta, peale rewidisjonikom., waid maksta 13-kuu palk. Ei tea kas „unustajid“ lahked lubajad, et linna teenijad on ennem ka „kinkisi“ jaanud ihe kuu palga näol. Kuul palgaförgendus käis selle peale waatamata oma rada. Saame aru, et 13-kuu palk on lihtsam mõnesugusel ettekaändel maksmata jätta, näiteks kokkufoidmise puudus linna warandusega, mis eelarwe ülejääki ei võimaldanud, (l. wal. otjus 5. okt.) kui palga maha wõtta, kui ta juba imelikul kombel juurde on pandud. Ka on kergem kõiksugusi piüiniseid liihikeseajalise laenu (linnawalitjuse otjus linnateenijate iihingu palwe peale, laenu anda kindla %) era- ja autasu maksmiste näol wälja panna. (Linna rahaasjanduse komisjoni otjus linnateenijatele, kes üle 25 a. teeninud, autasu maksta 3-kuu palga suuruses, kes üle 30 a. — neljakordses; kes üle 35 a. — wiie kordses suuruses j. n. e., kuni iiheljakordse kuu palgani. Prl. 11. X). Need roofilised lootused kanges tulewikus oma teenitud palga kättesaamise peale, ehk peawad nii mõnigi nuriseja keele hammaste taga ja käe rufikas taskus, ilma et ta neid õigel ajal ja kohal tarwitama hakkab.

Waatamata linnawalitjogu poolt tehtud otjuse peale ei ole senini linnawalitjuse linnatefthaignemaja teenijatele ületundide ja pühapäewa tödde taju kawaga efinenud. See on sundinud teftthaignemaja teenijad uuesti linnawalitjuse paluma taju küsimust ära otjastada. Luuakse põhjenduseks lahtiwate teenijate ja

haigejsääivate teenijate suurt %, mis tõendab teenijate ainelist raskust ja võimatuid töötingimisi, mida linnavalitsus ei näe ega kuule ja igakordse tööliste-teenijate palve peale kui erilastest nõelutuna kihama hakkab ja teadete ja arvamiste avaldusi osakondadest koguma hakkab, millel ainult üks tagajärg, nimelt: tulevikus korraldaval töömüüseumil on rohkem paberid läbi forteerida. Võiks ka teine veel olla, nimelt, linnavalitsus võiks järelduse teha, et nende otjused kiilalt kohustavad ei ole linnavalitsusele (näiteks: 21. märtsi otjus keskhäigemaja teenijatele tasumaksniise asjus, mille üle Tervishoiu komisjoni arvamist kiigitakse, kes ka kiitumise jaatavalt 2.XI. otjustab. Mõlemad teated kohal. „Päeval.“).

Tartu linnavalitsus lubas linnateenijatele jeltfile 50.000 m. protsendita laenu linna teenijatele lühikeseajalise laenuandmiseks. Otjus lähed mõikogule kinnitamiseks.

Maamate astmete riigiteenijate seas kasvab viletsus ja sellega ühes murin ülekohu vastu tööhindamise suhtes. Tööd nõutakse ja veel korralikku, aga maksetakse nii et ühki, veel vähem perekonnaga inimese, äraelatud ei saa. Ei olla raha rohkem maksta (Kiigit. viimane kongress tunnistas 16. astm. teenijale alamääraks 6000 m. kuus tõsta, mis seni unenäoks jäänud on), ja ka a l a m a d ametnikud ei teha tööd korralikult. Ühki teenija ei murijeks, kui nõutakse korralikku tööd ja maksetakse et elatud saaks ja kui ei suruta palkasi alla onupoegade ja täditütarde pärast, keda kantseleides iluks peetakse. Kutsuorganisatsioon, meil on 2, aga meie sarnaseid neis liikmetes vähe, selle tõttu ka seisuford vilets.

E. T.

Riigiteenijatele järelemõtlemiseks annab põhjust teedeministri määrus, mille järele postiametkonnas 1. jaan. 1924. a. 8-tunniline tööpäev maksma pannaakse, seaduse põhjal mis omamoodi seletada laheb. Üks põhjendustest, väljaspool linnasi, väiksemates kontorites maakondades teha ametnikud nii kui nii 8 ja veel rohkem tundide tööd. Tõsi, palganõudmistele puhul viimaste poolt toodi ka ametnikude töötundide arvu linnades ette. (Voodame, et kaasametnikudel maal sellest sugugi nüüd fergem ei ole, et teised ka 8 t. tööd teevad). Viimane määrus on tõendus, kuidas ametnikud ise endi jaanutusri annuleerida oskavad. Mäletan riigiteenijate kongressi 1919. a. kus kongress lubas tööpäeva ühe tunni võrra eraförraliste aegade tõttu ajutiselt pikendada.

Ei ole kuulnud, et selle ajutise pikenduse ära kaotamisest peale eraförraliste aegade möödumist oleks räägitud. M. teen. organisatsioonide koosolekul. See ja vast ka veel muu oli julgustuseks, et sarnane määrus 8 t. tööpäeva maksmapaneku kohta välja antud sai ja tõenäoline on, et ka mitte ühki postiametkonda ei jae, vaid põhjendades postiametkonna teenijate 8 t. tööpäevaga ka mujal riigiasutustes maksma pannaakse.

Kaasametnikud, silmad lahti ja valvele.

E. T.

Peapostkontori ametnikkude arvu on suurendatud. Tegemus on suurenenud ja selle tõttu peavad paljud ametnikud, nii kui kirjakaandjad, ilma puhkujeta jääma, mille saamise pärast viimased ülemuse poole pööranud on.

Walitsus on tarvilikuks tunnistanud riigiasutustes teenivate masinajirjutajate eksamineerimise, samuti on omavalitsusasjade peawalitsuse poolt wallasekretäride eksamineerimise kava välja töötatud ja omavalitsustele seisukoha võtmiseks saadetud.

„Smarise“ tehajest.

Uue wabrikule puhtafaju tegemise wiisi on välja mõeldud meie wabriku wanem meister, kes kuulub tööerakonna tuusjate hulka ja linnavalikogus nende nimel häält tõstab.

Reegi tööline treides aurumasina tsilindert, effis ja treis kaane kohal oleva laiema jao weidi pikema, kui tarwis. Tööline, kes mitte wanemate täisõpinud tööliste hulka ei kuulunud, vaid abi-töölisena töötas, seletab et teda wiinud efitusesse joonestuse peale olev konna, mida tema fuju järele arwanud kofkuarvamise märgiks: 18,5 mm. asemel lugenud tema 18+5. Sellega tuli laiemalt treitud osa 4,5 mm. pikem, kui õigus. Masina kofkupanekul olla wiga üles leitud, ning olla tarwis olnud uus kolbe walmistada, et masin korralikult töötada saaks. Wabriku-walitsus olewat leidnud, et uue kolbe tegemise kulud on 7200 marka. Sellest kahjust võtavad tema oma kanda poole, kuna teise poole kahjust otjustatud töölistelt ja meistritl pooleks sisse nõuda. Sellega oleks summa, mida töölistelt tahetakse sisse nõuda 1800 marka. Riisugune nõudmine on tööliste hulgas õige kibedat meeleolu tekitanud meie Eesti joost kapitalistide vastu. Enne kunagi ei ole kuulnud, et töölistelt oleks midagi sisse nõutud rikki läinud töö eest, kus füesolewal juhusel ka wabrik ise otsekohe kui ka kaudselt jüüdi on. Efiteks sellega, et joonestus kiilalt selge ei olnud ja teiseks, et hinna odavust tagaajades wastutusriikas töö anti füealusele töölistele, kes teise õpinud tööliste järelwalwe all oleks pidanud töötama.

Balti puuvillawabrikus, mis seisis 13.—28. okt. selle tõttu, et puuvillalaenu mitte Tallinna, vaid Peterburi sõitis, kestis töö ajutiselt kõigis jaoskondades iga päev, kuid poolesti oktoobrist ainult 4 ja veel vähem päevi nädalas. Niidid on wabriku juhataste töölaliste wanematele teatanud, et töö 15. detf. järele seisma jääb kuni 8. jaanuarini. Põhjusena nimetatakse tellijate puudust. Kuid nähtavasti on ettevõtjatel muu hulgas kawatjus puuvilla hinda alla suruda. Muidugi kannatab selle all kõige rohkem palgatöölised, kellel vastu talvet mingisugust tööd kufagilt leida ei ole.

„Ühenduse“ järele on wabariigi walitjuse kufufirjaga teatawaks saanud, et töölaliste wanemate walimise seadus ei ole wabar. walitj mehaanikatöökajas „Erika“ mitte makfew. Elame ja wõib olla näeme, et ühel heal päewal „Kiigi Teatajas“ töökaitse seadused ilma erandita igal pool Eesti piirides makswusetaks kuulutatakse.

Raudtee peatehaste abimeistrite pahwe palgafid ühe astme wõrra tõsta jäeti nõukogu poolt tähelepanemata.

Wene-Balti tehases lastakse alatafa töölisi lahti.

Krulli wabrikus tööd wähe. Sedasama ka „Almarises“.

Saapapealsetetööstuses „Union“ tehakse funduslikke ületunda.

„Sawannas“ tehakse ületunda; uusi töölisi juurde ei wõeta.

Saapapealsetetegija Cleeser kaduma läinud ühes töölaliste rahaga.

Rahwuswahelise töökonwerentfi koosolekuga ühenduses on öötöö küsimus pagariärides uues ferkinud.

Wõru pagaritöölised kaebawad, et neil linnawalitjuse poolt mingisuguseid määrusi, mis tööaega ja kestwust reguleeriksid, ei ole. Kuna Tallinna pagaritöölised kurdawad, et neil küll fundmäärused wäljatöötatud ja wastu wõetud on, kuid makswad ainult paberil.

„Ühenduse“ firjutab, et Saagepera lauawabr. töölised 24. okt. sellepärast töö seisma jätsid, et palgad saamata. Oja töölistel ühe, teistel kahe kuu palk saada.

Niijama kaebafid „Eka“ klaaswabriku töölised töökaitsekommissjarile, et ka nemad palka juba pikemat aega korralikult saanud ei ole.

Räpina paberwabrik töötab täiel jõul. Tööd on rohkesti.

Tartu wilidwabrikutes tööd rohkesti. Töölisi wõetakse juurde.

Tartu telefonwabrikus tööd jätkub.

Pärnu a.-s. „Rinatööstus“ jääb seisma.

Sindi auru-telliswabrik wähenemas töölaliste arwu umbes poole wõrra.

Narwa „Rrenholmi“ wabrikus tööd wähe. Töölisi lastakse lahti.

Lauatehas „Narwoowa“ Narwas tööga warrustatud terweks talweks.

Narwa linawabrikus jätkub tööd umbes 600 töölisele.

„Foresti“ lauawabrikus, Narwas, kestab töö täie hooga. Tööpuudust ei ole.

Vähemal ajal alustada tööd Sinowjewi mahniwabrik Narwas.

22. sept. pidafid Tartu L. turbaraba töölised koosolekut, kus otsustafid töö seisma jätta ja nõuda palgaförgendust, wagumisjelaadimisel kasti pealt 4 marga asemel 5 marka, prii sõitu töökohhta ja tagasi ja eluruumide fordaseadmist.

25. okt. alustafid Tartu trüki- ja köitmis-kodade töölised streiki, nõudes 15 protf. palgaförgendust. Oktoobrikuu keskfel lõppes streik osalise nõudmiste rahuldufega.

Oktoobri algul streikifid Wõru trükistöölised, nõudes 20—30 protf. palgaförgendust. Tööandjad wastu ei tulnud. Nõudmiste läbiwiimiseks puudusid eellingimised, selle tõttu ajuti tööle osalise faotufega.

Tööandjate ja tööwõtjate esitajate nõupidamisel 27. sept. Töö - Noolekandeministeeriumis palgafde töitmise asjus, mis kofku kufuti linawalitjuse kirja puhul, millega wiimane pööras ministeeriumi poole linnatöölaliste ja -teenijate palgaförgenduse nõudmiste pärast, ei jõutud, nii kui ette juba arwata wõis, mingisugusele kofkuleppele. Tööandjad, wabrikantide esitaja teatas lõpulkult, et nemad palka juurde panna ei wõi, samuti raudteewalitjuse esitaja, kuna linnawalitjuse esitaja teatas, et nemad rääkimata tänawusest aastast, ka tulewal aastal tõsta ei kawatse. Meie aga teame, et seni kui puudub tööwõtjatel tugewad organifatsioonid ja ühfistunne, ei anna ükski nõupidamine meile joowitawaid tagajärgi.

Põllutöölaliste ja tööandjate segakommissjonide walimised fuuremalt osalt juba möödunud. Osawõtmise äärmiselt leige. Kohati ilmuvad walimiskoosolekule üks ja kaks tööandjat ja tööwõtjat. Üks põhjustest — wõimata halvad teed maal aga peapõhjus muidugi see, et ei ole usku nende kommissjonide töödessa. Ügalühel on veel selgesti meeles wiimase kommissjoni tuuletallamine.

Saridusministeerium on otsustanud töölaliste teatrile rahalist toetust anda kuni täielise puudujääkide katmiseni.

Tartu õhtu - täienduskoool töölistele awati selle kuu algul. Osawõtjaid rohkesti. Linoliselt toetawad kooli peaasjalikult haridusministeerium ja tööstusettewõtjad.

12. okt. pandi fjeminiiftri korraldufel kommissjoniliste ametiühifuste häälefandja „Töö

Gipp" ilmumine seisima. Samuti tema järeltulija „Töörabwa Eöna“, kuni sõjaseisukorra kestvuseni.

Cesti trükitööliste liit annab välja ajakirja „Trükitööline“.

Neil päevil peeti rahvusvaheline töökongress Genfis ära. Tema tööddest lähemat järgmises numbris.

Ametiühifusline liikumine väljamaal.

Inglise ametiühifuste 55-es aasta kongress oli Plymouth'is 3. septembril käesoleval aastal. Seos oli 702 jaadikut, kes 4.369.268 liiget esitasid. 1913. aastaga võrreldes, kus ainult 2.232.446 liiget ühifustes oli, on praegu ühifustes ligi pool rohkem liikmeid, kuid viimaste aastate kestel on liigete arv jüski kahanenud. See kahanemine on seletatav juure tööpindusega ning raske majanduslike kriisiga. Sisesejuhatavas kõnes tähendas esimees, et ühifi poliitiline võitlus tööliste rahuldavaid tagajärgi ei anna. Peab poliitilise võitluse kõrval ka eriti juurt tähelepanu pühendama ametiühifuslikele võitlusele ning organiseerimistööle. Ta kritiseeris Inglise valitsust, kes ikka veel ei ole ratifitseerinud Washingtoni konventsiiooni 8-tun. tööpäeva kohta. Edasi kutsus ta kongressi protesteerima liitlaste valituste vastu, kes oma ülespidamisega heakstegemis-lüsimuses sõjahädaohuga mängivad.

Prinase internatsionaali esitajaid ei olnud jellep. kongressil, et soovi oli avaldanud kongressile ilmuda esitaja Londonist ja mitte Benemaalt. Juhatus aga ei pidanud otstarbekohaseks ametiühifuslike liikumisele kõrvalisi ühifuid kongressile lasta. Amsterdamis liidu poolt oli kongressil E. Timmen. Peale organiseerimis-lüsimuste arutamist mõisteti hukka valituse tegevusetus tööpinduse lüsimuses. Samuti avaldadi protesti Kuhu'i asjus. Tööliste leht „Daily Herald'i“, mis rahapuudusel seisima pidi jääma, otustati toetada.

(R. N. L.)

Rahvusvahelise ametiühifuste liidu liigete üldarv oli 31. detf. 1922. aas. — 18.901.972 ja nimelt.

Austria ühifustes	1.049.949
Belgia „	618.871
Bulgaaria „	14.813
Kanada „	117.814
Tsheho-Slovakkia „	400.000
Danimaa „	232.574
Prantsusmaa „	757.847
Saksamaa „	7.908.516
„ „	667.898
Inglismaa „	4.369.000

Holland „	201.045
Ungari „	202.956
Itaalia „	1.128.915
Läti „	12.350
Lugemburgi „	12.100
Palestiina „	8.000
Peru „	25.000
Poola „	411.056
Lõuna-Aafrika „	50.000
Hispaania „	208.170
Rootsi „	292.917
Schveitsi „	152.191
Lõuna-Slaavia „	50.000

(R. N. L.)

Rahvusvaheliste ametiühifuste sekretariaatide liikmete üldarv oli 31. detf. 1922. a. 18.760.370 — kuni 31. detf. 1921. a. oli liikmeid 20 milj. 290.182 — seega on üldarv vähenenud. Ühifute kutsute alal oli liigete arv järgmine:

Sekretariadi Liigete arv. 1922. a. keht. nimi juurde tuln. organist. arv.

Rõitjad	193.280	—
Õhitustöölised	1.146.881	2
Õhitus-punttöölised	113.410	—
Kri- ja kontoriteenijad	809.087	1
Walmisriide-tööstus	373.961	—
Diamandi-töölised	18.633	—
Wabrikutöölised	1.955.590	3
Maitseain.-tööst. tööl.	564.141	4
Kaajaknaha-töölif.	24.244	2
Klaasi-töölised	134.322	—
Suufelõikaja abilised	12.858	—
Kiibara-töölised	60.457	—
Kellnerid	174.600	—
Põllutöölised	954.458	2
Knaha-töölised	345.783	—
Litograafid	44.435	1
Metalli-töölised	3.257.211	1
Mäetöölised	2.128.800	—
Muusikerid	52.550	—
Maalbrid	87.182	1
Posti ja telegr. töölif. ja ametnif.	508.700	4
Botisebad	13.500	—
Trükitöölised	178.543	2
Reivitöölised	149.319	3
Tubakatöölised	180.065	4
Kiutöölised	1.695.078	1
Wootöölised	2.316.434	5
Punttöölised	839.821	3
Waalikfude ettemõtete töölised	427.027	2
Rokku	18.760.370	41 ühif.

(R. N. L.)